

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15)

(S2025/00416)

Utifrån de utgångspunkter Försäkringskassan har att beakta, har myndigheten följande synpunkter.

13.8.1 Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden utökas

Utredningen föreslår att socialnämnden får rätt att bland annat ta del av uppgift om Arbetsförmedlingen har fattat ett sanktionsbeslut.

Försäkringskassan vet av erfarenhet att sanktionsbeslut ofta meddelas sent i förhållande till den tidpunkt då det förhållande som låg till grund för sanktionen inträffade. Vidare är det en stor andel programdeltagare som har sanktioner och andelen är dessutom högre bland de deltagare som har låg ersättning och därför sannolikt oftare är aktuella för bistånd enligt socialtjänstlagen. Om ambitionen är att socialnämnden i större utsträckning ska använda sanktionsbeslut i sin utredning finns det en risk att nämndens handläggning tar längre tid och att beslut oftare behöver ändras.

16.6.1 Läkarintyg ska lämnas om sjukperioden överstiger sju dagar

Utredningen föreslår att socialtjänstlagen ska reglera att den som är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom ska visa nedsättningen av arbetsförmågan genom att lämna ett läkarintyg till socialnämnden om hindret överstiger sju dagar. Av övervägandena i avsnittet framgår vidare att sjukdomsbegreppet inte bör definieras direkt i lagtext. Det anges dock i en fotnot att viss ledning bör kunna hämtas från hur begreppet används inom socialförsäkringsförmånerna. Samtidigt anges i utredningen att om det endast är en funktionsnedsättning som sätter ned förmågan att stå till arbetsmarknadens förfogande så är det inte fråga om sjukdom enligt förslaget.

Försäkringskassan vill tydliggöra att sjukdomsbegreppet inom socialförsäkringsbalken (SFB) inte är ett likvärdigt begrepp för de olika förmånerna som hanteras inom balken. Det är också ett begrepp som vållar tolkningssvårigheter inom ett specifikt rättsområde, såsom sjukförsäkringen. Utredningens val att inte närmare definiera sjukdomsbegreppet i lagtext eller i övervägandena kan därmed leda till att bestämmelsen får ett stort tolknings- och bedömningsutrymme och därför blir svårtillämpad. Detta får anses gälla särskilt när begreppet ska tolkas och tillämpas av socialnämnderna i samtliga kommuner. Begreppet kan klargöras efter utveckling av praxis men innan dess finns det en risk att bedömningsarna kommer framstå som oklara och att tillämpningen kan uppfattas som oförutsägbar.

16.6.2 Socialnämnden ska bedöma om biståndssökandens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och 16.6.3 Det behövs stöd för handläggare inom ekonomiskt bistånd i bedömningen av om läkarintyget visar att arbetsförmågan är nedsatt

Utredningens bedömning är att socialnämnden ska göra en bedömning av om en enskilds arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom, baserat på ett läkarintyg som lämnas som underlag till ansökan om ekonomiskt bistånd. Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd tillsammans med Försäkringskassan. Kunskapsstödet ska tillhandahålla kunskap när det gäller bedömningar av om läkarintyg visar att en persons förmåga att stå till arbetsmarknadens förfogande är nedsatt på grund av sjukdom.

Inledningsvis vill Försäkringskassan framhålla att den arbetsförmågebedömning som görs inom ramen för sjukförsäkringen görs i relation till konkreta bedömningsgrunder i rehabiliteringskedjan eller, till exempel, i förhållande till förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden enligt 27 kap. 48 § SFB. Det finns förarbeten och praxis på området som ger vägledning om hur prövningen ska göras. Försäkringskassan har alltså kompetens om både metodiken vid en sådan utredning och hur man gör en sådan prövning mot dessa bedömningsgrunder.

Bedömningen av om en persons förmåga att stå till arbetsmarknadens förfogande är nedsatt eller inte är dock inte en bedömning som görs av Försäkringskassan idag. Det är alltså inte en känd bedömningsgrund. Det kan komma att påverka hur kunskapsstödet kan utformas. Försäkringskassan vill också framhålla att ett kunskapsstöd, som ett kompletterande underlag vid rättslig prövning, får en oklar status som rättskälla. Det blir mycket svårt att värdera hur stor betydelse som ska ges till innehåller i kunskapsstödet vid en prövning i det enskilda fallet.

Eftersom "förmågan att stå till arbetsmarknadens förfogande" är en ny bedömningsgrund, och givet utredningens ställningstagande om att sjukdomsbegreppet inte närmare ska definieras, kommer det finnas ett relativt stort bedömningsutrymme för socialnämnden när dessa bedömningar ska göras. Det kan i sin tur leda till att stor vikt läggs vid innehållet i kunskapsstödet.

16.6.4 Socialnämnden får begära att den som är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering

Utredningen föreslår att socialnämnden ska kunna begära att den som är förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom, under viss tid och med skälig hänsyn till den enskildes individuella förutsättningar, ska delta i arbetslivsinriktad rehabilitering.

Arbetslivsinriktad rehabilitering är ett juridiskt begrepp som definieras i 29 kap. 2 § SFB. Vid bedömningen av om en individ kan beviljas rehabiliteringsersättning tar Försäkringskassan ställning till om den insats en person ska delta i kan bedömas utgöra arbetslivsinriktad rehabilitering eller inte. Den syftestolkning som ska göras vid en prövning enligt 29 kap. 2 § SFB medför ett mycket stort bedömningsutrymme.

I den föreslagna bestämmelsen i socialtjänstlagen föreslås begreppet föras in i nya 4 kap. 4 a § utan någon närmare koppling till socialförsäkringsbalkens bestämmelser. Utredningen gör också ett tillägg som går utanför definitionen i 29 kap. 2 § SFB genom följande formulering i den föreslagna bestämmelsen: Den arbetslivsinriktade rehabiliteringen ska syfta till att den enskilde ska få förmåga att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Försäkringskassan vill framföra att den föreslagna bestämmelsen kan vålla vissa tillämpningsproblem, delvis på grund av den oklara kopplingen till samma begrepp i SFB, men också på grund av det omfattande bedömningsutrymmet för det fall att ledning ska kunna hämtas från socialförsäkringsbalken. Försäkringskassan vill också framhålla att de föreslagna bestämmelserna riskerar att skapa oklarheter kring hur begreppet ska tolkas inom ramen för respektive lagstiftning, särskilt om praxis senare utvecklas.

Förslaget föreslås kompletteras med en möjlighet för socialnämnden att vägra eller sätta ned ekonomiskt bistånd om personen utan godtagbart skäl avböjer att delta i en sådan arbetslivsinriktad rehabilitering som utredningen föreslår. När socialnämnden fattar beslut att sätta ned eller vägra ekonomiskt bistånd så kommer frågan om vad som är eller inte är arbetslivsinriktad rehabilitering att aktualiseras och kan därför vålla vidare tillämpningssvårigheter.

17.7.1 Kommunen ges möjlighet att initiera samordnad individuell plan med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen om den enskildes ansökan om samordnad rehabilitering avslås

Utredningen föreslår att nya bestämmelser ska införas i socialtjänstlagen som innebär att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska delta i upprättandet av samordnad individuell plan när personen fått avslag på sin ansökan om samordnad rehabilitering, om kommunen bedömer att det finns behov.

Av utredningen framgår att det i större utsträckning än idag behöver finnas ett tydligare syfte med att involvera Försäkringskassan i upprättandet av en samordnad individuell plan. Om Försäkringskassan ska delta i arbetet med planen ställer det krav på att syftet med deltagandet konkretiseras och klargörs samt att det tydligt behöver framgå varför myndighetens deltagande behövs och vad som förväntas av parterna.

Försäkringskassan anser att det är oklart vad syftet med myndighetens roll vid upprättandet av en samordnad individuell plan skulle kunna vara. Eftersom det inte pågår ett individärende på Försäkringskassan kan myndigheten endast bidra med generell kunskap om olika övergångssituationer. Vid ett avslag på ansökan om samordnad rehabilitering har myndigheten redan i sin utredande och samordnande roll gett stöd i individens övergångssituation. Utredningen visar eller klargör inte vad myndigheten efter en sådan process ytterligare kan bidra med i en planering som ska vara ändamålsenlig och framåtsyftande för individen.

Den tänkta bestämmelsen i socialtjänstlagens 2 kap. 7 § reglerar vilka som ska delta i upprättandet av planen och vad som ska framgå av denna. Om regeringen går vidare med utredningens förslag bör regeringen överväga att i kapitlet om samordnad rehabilitering i socialförsäkringsbalken föra in en hänvisningsbestämmelse till bestämmelsen i socialtjänstlagen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av stf. rättschef Sara Bratberg och rättslig expert Marcus Lundén, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Marcus Lundén